

نقش انتخاب های سرنوشت ساز در زندگی انسان | راهی به سوی کمال یا سقوط؟

ایستادن در برابر وسوسه؛ چگونه انتخاب های سرنوشت ساز زندگی ما را تغییر می‌دهند؟

تصور کنید در چهارراهی ایستاده‌اید؛ سمت راست مسیر روشن و آرامی با درختانی سبز و آفتابی دلنشین است، سمت چپ راهی تاریک و پرپیچ‌وخم و پر از صداهایی فریبنده است. زندگی ما هم پر از همین انتخاب‌هاست: انتخاب های سرنوشت ساز بین پیروی از حقیقت یا تسلیم شدن در برابر وسوسه.

اما این انتخاب‌ها ساده نیستند. پشت هر تصمیم، چیزی بیشتر از یک بله یا نه خوابیده. در باور اسلامی، انسان موجودی مختار است؛ یعنی قدرت انتخاب دارد. این اختیار، نعمت بزرگی است که به او توان تصمیم‌گیری میان خیر و شر را می‌دهد. اما همین موهبت، مسئولیت بزرگی را هم به دوش انسان می‌گذارد. ما باید با همین اختیار، انتخاب کنیم که از چه کسی اطاعت کنیم و در برابر چه چیزی بایستیم. اینجاست که تفاوت‌ها آغاز می‌شود.

آیا انتخاب های سرنوشت ساز ما فقط به لحظاتی برمی‌گردد که در دوراهی های بزرگ زندگی گیر می‌کنیم؛ یا یک تصمیم کوچک هم می‌تواند جزئی از انتخاب های سرنوشت ساز ما باشد؟

آیا اطاعت از خدا فقط مجموعه‌ای از قوانین سخت‌گیرانه است؛ یا راهی به سوی آرامش و رشد؟

آیا مخالفت با شیطان یعنی جنگی همیشگی با خود؛ یا تمرینی برای تقویت درونی‌ترین بخش وجود است؟ در این مقاله به سراغ آثار عینی و درونی انتخاب‌های مان می‌پردازیم؛ انتخاب‌هایی که گاهی ساده به نظر می‌رسند، اما در اعماق جان ما ریشه دوانده‌اند.

آثار انتخاب های سرنوشت ساز؛ اطاعت از خداوند

خداوند انسان را در انتخاب مسیر حق و باطل مختار آفریده است؛ ولی بر اساس ساختار ریاضی عالم خلقت و قاعدهٔ قضا و قدر، هر انتخابی دارای نتیجهٔ خاصی است که نمی‌توان از آن فرار کرد. خداوند مسیر حق و باطل را روشن کرده و به انسان از طریق وحی، عقل و فطرت این امکان را داده که انتخاب های سرنوشت ساز خود را بین مسیر این دو مسیر انجام دهد. انتخاب مسیر اطاعت از خداوند و مخالفت با شیطان نه تنها ما را از گناهان دور می‌کند، بلکه موجب تسلط بر نفس، تقوا و پرهیزگاری، آرامش و اطمینان درونی، سعادت و خوشبختی دنیایی و آخرتی و همچنین رشد و کمال معنوی خواهد شد.

این انتخاب های سرنوشت ساز گاه در کوچک‌ترین ابعاد زندگی ما هم خود را نشان می‌دهند و حتی یک تصمیم کوچک مثل تصمیم برای لبخند زدن به کودکی غریبه در پارک یا بی‌تفاوت عبور کردن از کنار او هم می‌تواند یکی از انتخاب های سرنوشت ساز ما باشد؛ زیرا ما با هر انتخابی ساختن شاکلهٔ وجودی خود هستیم.

توانمندی برای انتخاب مسیر اطاعت خداوند و مخالفت با شیطان نیازمند عزم و ارادهٔ قوی است؛ اگر قدری که انتخاب می‌کنیم، اطاعت از خداوند و مخالفت با شیطان باشد، قضاها و آثاری در پی دارد که در زیر به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

● **قرب الهی و رضایت خداوند:** اطاعت از خداوند راهی برای نزدیک شدن به اوست. هرچه انسان بیشتر از دستورات الهی پیروی کند، به خداوند نزدیک‌تر می‌شود و رضایت و محبت او را بیشتر جلب می‌کند.^۱

● **آرامش و اطمینان درونی:** تسلیم بودن در برابر ارادهٔ الهی، آرامش و اطمینان را به همراه دارد و انسان را از سرگردانی و اضطراب‌رهایی می‌بخشد. این آرامش ناشی از این است که فرد می‌داند در مسیر درستی

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَ يُغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ سوره آل عمران، آیه ۳۱

قرار دارد و خداوند از او راضی است. کسی که به دستورات الهی پایبند باشد، در مواجهه با مشکلات و چالش‌های زندگی کمتر دچار اضطراب و نگرانی می‌شود؛ چون می‌داند خداوند همواره همراه اوست و او را راهنمایی می‌کند. یکی از بارزترین نمونه‌های اطمینان به خداوند در دل مشکلات، داستان حضرت موسی (علیه السلام) در اوج معرکه گریز از دست فرعونیان است که رو به همراهان خود فرمودند: «خدا با من است و به یقین مرا راهنمایی خواهد کرد.»^۲

● **سعادت و خوشبختی در دنیا و آخرت:** اطاعت از خداوند مهم‌ترین نمود در انتخاب‌های سرنوشت ساز ماست که به معنای پیروی از دستورات و قوانینی است که برای سعادت ما در نظر گرفته شده است. این اطاعت نه تنها باعث خوشبختی در دنیا می‌شود، بلکه زمینه‌ساز سعادت آخرت هم هست.^۳ فردی که به دستورات الهی مانند صداقت، عدالت و کمک به دیگران عمل می‌کند، در زندگی اجتماعی خود موفق‌تر و محبوب‌تر خواهد بود و در عین حال این اعمال باعث کسب صفات نیکو و هماهنگی او با شرایط زیستی آخرت هم می‌شود.

● **رشد و کمال معنوی:** اطاعت از خداوند به ما کمک می‌کند تا از غرایز و تمایلات نفسانی فاصله بگیریم و به سمت کمال معنوی حرکت کنیم. این اطاعت مثل آبیاری یک درخت است که به تدریج رشد می‌کند و به ثمر می‌رسد؛ برای مثال فردی که به نماز و روزه پایبند است، به مرور زمان صبر، تقوا و کنترل نفس را در خود تقویت می‌کند و به کمال معنوی نزدیک‌تر می‌شود.

● **تسلط بر نفس:** مخالفت با شیطان یعنی مقاومت در برابر وسوسه‌هایی که نفس انسان را به سمت گناه و دوری از خدا سوق می‌دهد. «شیطان به اتکا نفس اماره ما و هواهای نفسانی ما و خودخواهی‌های ما و منیت‌های ما و هوس‌های ما، ما را از صراط‌المستقیم الهی منحرف می‌کند.»^۴ این مخالفت مستلزم تسلط بر نفس است؛ یعنی انسان باید بتواند خواسته‌های نفسانی خود را کنترل کند و به جای پیروی از امیال زودگذر، به سوی کمال مطلق حرکت کند. انسان ذاتاً طالب بی‌نهایت است و این بی‌نهایت فقط در خداوند

۲. إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ؛ سوره شعراء، آیه ۶۲

و مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ يَدْخُلْهُ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ؛ سوره نساء، آیه ۱۳

رهبر معظم انقلاب، خطبه‌های نماز عید فطر؛ ۱۳۶۹.۰۲.۰۷

متعال یافت می‌شود؛ بنابراین تسلط بر نفس و مخالفت با شیطان، انسان را به سوی این بی‌نهایت هدایت می‌کند.

● **تقوا و پرهیزگاری:** کار شیطان و کارکرد تقوا در نقطهٔ مقابل هم قرار دارند و در واقع مخالفت با شیطان نوعی تقواست. کسی که به مخالفت با شیطان برمی‌خیزد، عملاً در مسیر تقوا پا گذاشته است.

آثار انتخاب‌های سرنوشت ساز؛ اطاعت از شیطان

افراد زیادی به دلیل عدم شناخت خود حقیقی‌شان، دستورات الهی را مزاحم من خویش می‌دانند و با این بهانه به مخالفت با خداوند روی می‌آورند؛ اما خودشناسی این آگاهی را به ما می‌دهد که اوامر الهی، فقط زنجیری به پای ابعاد پایینی وجودمان هستند تا من حقیقی ما آزاد شود.

کسی که با اختیار خود مسیر مخالفت با خداوند و اطاعت از شیطان را انتخاب می‌کند باید منتظر پیامدهای آن باشد. این نوع اطاعت و مخالفت به معنای دوری از مسیر سعادت و کمال است و عواقب ناگواری در پی دارد؛ چون زمانی که انسان در برابر دستورهای الهی نافرمانی می‌کند و مسیر اطاعت از شیطان را می‌پیماید، در واقع به عشق خود، یعنی خدا، خیانت می‌کند. نافرمانی، ناشی از درک نادرست از ماهیت خود و عشق به غیر خداوند است. وقتی انسان به دستورات خدا توجهی نمی‌کند و خود را در اختیار شیطان قرار می‌دهد، مانع از تبدیل شدن به بهترین نسخهٔ خود، یعنی بی‌نهایت شدن، خواهد شد. مخالفت با دستورات الهی و پیروی از اوامر شیطان همچنین باعث می‌شود انسان در این دنیا هم به مشکلات و چالش‌هایی دچار شود که مانع از رسیدن به بهشت و کمال واقعی می‌شود. در ادامه برای نمونه به چند مورد از آثار مخالفت با خداوند و اطاعت از شیطان اشاره می‌کنیم:

● **دوری از رحمت الهی:** در آموزه‌های دینی، رحمت الهی منشأ خیر و برکت در زندگی انسان است. رحمت خداوند متعال شامل حال همهٔ موجودات است، اما این رحمت درجاتی دارد و بهره‌مندی کامل از آن نیازمند ایمان و عمل صالح است. مخالفت با خدا، به معنای روی گردانی از دستورات و قوانین الهی است و این امر

باعث می‌شود از برکات و رحمت ویژه الهی محروم شویم؛ زیرا سنخیت و هماهنگی وجودمان را با معشوق اصلی وجودمان از بین می‌بریم.

● **پیشانی و اضطراب:** انسان فطرتاً به دنبال آرامش و سعادت است؛ اما مخالفت با خدا، که به معنای پشت کردن به فطرت الهی است، باعث ایجاد تضاد درونی و احساس پیشانی و بدبختی می‌شود؛ برای نمونه، فردی که به دنبال کسب ثروت از راه‌های حرام است، ممکن است در ظاهر به مال و منالی برسد، اما آرامش درونی نخواهد داشت و همواره در اضطراب و نگرانی به سر خواهد برد. قرآن کریم کسانی را که از یاد خدا غافل هستند، دچار زندگی سخت و توأم با اضطراب معرفی می‌کند.^۵ مخالفت با خدا، نوعی غفلت از یاد اوست و در نتیجه انسان را دچار بیچارگی و اضطراب می‌کند.

● **سقوط در گرداب تباهی و هلاکت:** مخالفت با خدا موجب انحراف از مسیر درست زندگی و افتادن در دام گناه و تباهی می‌شود. این انحراف در نهایت به هلاکت و نابودی فرد و جامعه منجر خواهد شد. داستان اقوام گذشته که به دلیل نافرمانی و سرپیچی از دستورات الهی دچار عذاب و نابودی شدند، نمونه‌ای از این سقوط و هلاکت است.^۶

● **انحطاط اخلاقی و اجتماعی:** ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی ریشه در آموزه‌های دینی دارند. مخالفت با خدا موجب تضعیف این ارزش‌ها و انحطاط اخلاقی و اجتماعی می‌شود. در جامعه‌ای که ارزش‌های دینی کم‌رنگ شده و افراد به دنبال منافع شخصی خود هستند، فساد، بی‌عدالتی و ناهنجاری‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. رواج دروغ، خیانت و فساد در جامعه ناشی از بی‌توجهی به دستورات الهی است.

● **گمراهی و ضلالت:** اطاعت از شیطان به معنای پیروی از وسوسه‌ها و دعوت‌های اوست که به نفع ما نیست. در آیه‌های مختلفی شیطان به‌عنوان دشمنی آشکار^۷ برای انسان‌ها معرفی شده که به وسوسه انسان مشغول است. اطاعت از شیطان به تدریج ما را در دام افکار و اعمال نادرست گرفتار می‌کند؛ برای نمونه

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا؛ سوره طه، آیه ۹۱۲۴

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ؛ سوره یونس، آیه ۱۳^۸

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ؛ سوره یس، آیه ۶۰^۹

اگر بر اساس وسوسه‌های شیطانی به دروغ‌گویی روی بیاوریم، در ابتدا ممکن است فکر کنیم دروغ می‌تواند ما را از مشکلات نجات دهد. اما این دروغ‌ها به تدریج ما را به سمت گمراهی و بی‌پناهی می‌کشاند و ارتباطمان را با حقیقت و اخلاق قطع می‌کند.

● **فقدان آرامش:** افرادی که از شیطان پیروی می‌کنند، معمولاً آرامش درونی خود را از دست می‌دهند. این فقدان آرامش ناشی از بار گناهان و همچنین عذاب وجدان است. فرض کنید کسی دروغ می‌گوید یا خیانت می‌کند؛ در ابتدا ممکن است احساس کند که به خواسته‌اش رسیده، اما بعد از مدتی به خاطر عذاب وجدان و تشویش‌های روحی آرامش خود را از دست می‌دهد.

● **عذاب الهی:** پیروی از شیطان تنها منجر به گمراهی و فقدان آرامش نمی‌شود؛ بلکه به عذاب الهی هم می‌انجامد.^۸ عذاب به معنای نتیجه‌های سخت و تلخی است که فرد بر اثر انتخاب‌های نادرست خود در زندگی‌اش با آن مواجه می‌شود. این عذاب می‌تواند هم در دنیا و هم در آخرت محسوس باشد؛ مثلاً فردی که با گناه کردن به جمع‌آوری ثروت نامشروع می‌پردازد، در دنیا ممکن است به خاطر امور قانونی یا تضییع حقوق دیگران به مشکلاتی دچار شود؛ ولی چنین فردی در آخرت هم باید پاسخ‌گوی اعمالش باشد و در مواجهه با عذاب‌های الهی قرار بگیرد.

در نهایت، هر کدام از ما در مسیر زندگی با دو صدا روبه‌رو هستیم. صدای هدایت و صدای وسوسه. ما قرار نیست فقط بشنویم. ما باید انتخاب کنیم و این انتخاب‌های سرنوشت ساز ماست که تعیین‌کننده سعادتمندی و بیچارگی ما خواهد بود. هر بار که این انتخاب‌ها تکرار می‌شود، شاکله شخصیت ما شکل می‌گیرد؛ زیرا انسان، آن چیزی نیست که بر سرش آمده؛ بلکه چیزی است که در مواجهه با انتخاب‌های سرنوشت ساز زندگی از خود ساخته است.

تَاللّٰهُ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ؛ سوره نحل، آیه ۸۶۳